

Het bovennatuurlijke heil van de ongedoopten en de noodzaak van het doopsel en de missie

Aan de hand van:

Dr. L.J. Elders, *De niet-Christelijke godsdiensten en het bovennatuurlijk heil*, Missieburo Roermond, 1978.

Het bovennatuurlijke heil van de ongedoopten en de noodzaak van het doopsel en de missie

Inhoud

- Het lot van de ongedoopten
 - ▶ Kinderen
 - ▶ Volwassenen
- De noodzaak van de verkondiging
 - ▶ Uitwijding over de niet-Christelijke godsdiensten

Inleiding: Gods algemene heilswil.

- CKK1260
- “Omdat Christus voor allen gestorven is en omdat de mens slechts één uiteindelijke roeping heeft, namelijk een goddelijke, moeten wij eraan vasthouden dat de heilige Geest allen in staat stelt om, op een wijze die God kent, aan het paasmysterie deel te hebben”. Ieder die zonder het evangelie van Christus en zijn kerk te kennen, de waarheid zoekt en de wil van God doet, in de mate waarin deze hem bekend is, kan gered worden. Men mag veronderstellen dat zulke mensen het doopsel uitdrukkelijk verlangd zouden hebben, indien zij er de noodzakelijkheid van hadden gekend.

Het lot van de ongedoopte kinderen.

- CKK1261:
- Wat betreft de kinderen die zonder doopsel gestorven zijn: die kan de kerk enkel aan de barmhartigheid van God toevertrouwen, zoals zij dit ook doet in de uitvaartliturgie voor hen. De grote barmhartigheid van God die wil dat alle mensen gered worden, en de genegenheid van Jezus voor de kinderen, die blijkt uit zijn woorden: “Laat de kinderen toch bij Mij komen en houdt ze niet tegen” (Mc. 10,14), staan ons toe te hopen dat er voor de kinderen die zonder doopsel gestorven zijn, inderdaad een weg ten heil bestaat. Des te dringender is dan ook de oproep van de kerk om kleine kinderen niet te verhinderen tot Christus te komen en hun het heilig doopsel te geven.

Het lot van de ongedoopte kinderen.

- De Kerk leert de noodzaak van het doopsel. Het was een nogal verspreide theologische opinie dat zij die besmet zijn met enkel de erfzonde uitgesloten zouden zijn en blijven van de visio beatifica.
- Sommigen gingen een stap verder:
 - ▶ Augustinus leerde dat kinderen die enkel besmet met de erfzonde stierven veroordeeld waren, ook al spreekt hij over “poena mitissima”.
 - ▶ Ook paus Innocentius (anno 417) leerde dit tegen de pelagianen. Ook paus Johannes XXII (1321) dacht in deze lijn.
 - ▶ Dit inzicht wordt door niemand verder meer gevolgd. Immers de veroordening is een straf voor persoonlijke schuld.
- Het is echter geen dogma.

Het lot van de ongedoopte kinderen.

- Volgens de oude codex (can. 1239) mochten ongedoopte kinderen niet kerkelijk begraven worden, catechumenen wel. Tegenwoordig is er een apart misformulier voor de uitvaart van een ongedoopt kind, dat de ouders hadden willen laten dopen. Dit mag gebruikt worden, als de plaatselijke ordinarius het goedvindt (CIC 1183 §2).
- De H. Schrift.
 - ▶ Over het lot van de ongedoopte kinderen is ons niets direct geopenbaard, wel staan daar de woorden van Joh. 3,5: “Voorwaar, voorwaar, ik zeg U; als iemand niet geboren wordt uit water en geest, kan hij het Rijk Gods niet binnengaan”.

Het lot van de ongedoopte kinderen.

- De meerderheid van de theologen nam aan dat er voor deze ongedoopt gestorven kinderen een eigen eeuwige plaats is, het vorgeborchte of Limbus puerorum.
 - ▶ Pius VI verdedigde dit tegen de Synode van Pistoia (1794) (DS 2626).
 - ▶ Alle middeleeuwse theologen ontkennen dat deze kinderen de visio beatifica zouden hebben. De leer van het natuurlijke geluk voor deze kinderen is niet geopenbaard.
 - ▶ Het is een theologische conclusie die m.n. vanuit het eschaton, waar enkel hemel en hel overblijven problematisch is.

Het lot van de ongedoopte kinderen.

- Anno 2006 werd de theologencommissie geraadpleegd over dit thema.
 - Opvallend:
 - vrijwel iedereen heeft moeite met de limbus,
 - tegelijkertijd mag het belang van het doopsel niet veronachtzaamd worden.
- Paus Benedictus XVI keurde op 20 april 2007 de bevindingen van de theologencommissie goed, waardoor de leer van de limbus zeker niet meer is dan een theologische opinie, maar die toegestaan is naast andere. Hier is verdere studie nodig. Het stuk spreekt uit dat het reëel is te hopen dat zij die niet gedoopt werden omdat het bv. onmogelijk was mogelijk toch het eeuwig heil zullen bereiken.
- De theologische reden is dat om het Rijk der hemelen binnen te gaan de heiligmakende genade nodig is.

Andere hypothesen.

- Deze zijn echter onwaarschijnlijk. Een geestelijk herboren worden kan ook buiten-sacramenteel bewerkt worden, bv. de onnozele kinderen te Betlehem door het bloed.
 - ▶ Misschien kan door het gebed / intentie van de ouders of van de Kerk om het kind te laten dopen een soort plaatsvervangend doopsel van begeerte plaatsvinden.
 - Dit was de leer van Cajetanus die veroordeeld is op Trente.
 - ▶ Misschien krijgt het kind het gebruik van zijn verstand op het ogenblik van sterven en kan het dan vóór of tegen God kiezen (H. Klee +1840).
 - Deze hypothesen zijn theoretisch niet onmogelijk. Ze kunnen echter niet bewezen worden uit de openbaring.
 - ▶ Een andere these (H. Schell) de dood van onschuldige kinderen wordt door God als quasi-sacrament aangenomen omdat zij -zoals Christus-zonder persoonlijke schuld sterven om boete te doen voor de zonde van Adam.

Het lot van ongedoopte volwassenen.

- Bij volwassenen is de zaak gecompliceerder. Bij hen is -om in de hemel te komen- niet enkel nodig dat zij gedoopt zijn, ook dat zij in staat van genade zijn en geloven een bovennatuurlijk geloof hebben.
 - ▶ Wij beperken ons nu tot de vraag naar het lot van de ongedoopte volwassene, in het geval dat hij onschuldig het geloof, het doopsel enz. niet kent.
- Voor volwassenen is een bovennatuurlijk geloof absolute noodzaak.
 - ▶ We kunnen hier uitwijden over de noodzaak om het geweten te volgen op zoek naar de Waarheid (LG 16); ook Pius IX (DS 2866). Zie ook Thomas (De Ver. 14,11 ad 1)

De noodzaak van een bovennatuurlijk geloof.

- Voor de rechtvaardiging van een volwassene is bovennatuurlijk geloof absoluut noodzakelijk. (de fide)
- Daarnaast ook nog daden die van een juiste instelling getuigen. (de fide)
 - ▶ Zoals Trente zegt: ahv [Hebr. 11,6]. Het geloof is nodig voor ieder die zalig wil worden.
- Een louter natuurlijk geloof is niet voldoende. Innocentius XI verklaarde in 1679 dat geloof in ruime zin niet voldoende is voor de rechtvaardiging.
- Nodig is een bovennatuurlijk geloof in de Openbaring, of de theologale deugd van geloof en dat is een gave van Gods genade.

Vaticanium II

- Ook Vaticanum II zegt dat (LG 14,24; AG 7,21; AA 6; PO 4; DH 1-2.)
(Universele heilswil zie LG 2)
 - ▶ “Zij die zonder schuld de Kerk en het Evangelie van Christus niet kennen en met oprechtheid God zoeken, en die Gods wil, door het bevel van hun geweten erkend, pogen, met de hulp van Gods genade te vervullen, kunnen het eeuwig heil bereiken. Evenmin weigert Gods Voorzienigheid bijstand aan hen die zonder schuld nog niet tot een duidelijke erkenning van God zijn gekomen en pogen om met hulp van de genade een moreel juist leven te bereiken. Als wat er bij hen aan goeds en waars gevonden wordt, wordt als een voorbereiding op de blijde boodschap (*praeparatio evangelica*) beschouwd door de Kerk als als door Hem gegeven die alle mensen verlicht, opdat zij tenslotte leven hebben. Maar heel vaak (*saepius*) zijn de mensen door de boze bedrogen, met hun gedachten op ijdele dwaalwegen geraak en hebben ze Gods waarheid voor leugen verruild, zodat ze de schepselen meer dienen dan de Schepper.” (LG 16)

■ De H. Schrift.

- ▶ *“De mensenzoon moet omhoog worden geheven, ... opdat eenieder die gelooft in Hem eeuwig leven zal hebben”* (Joh. 3,14-15).
- ▶ Petrus zegt voor het sanhedrin dat er geen andere naam is waarin wij zalig worden dan die van Jezus (Hand. 4,12).
- ▶ Paulus schrijft dat de rechtvaardiging door Jezus Christus gegeven wordt aan allen die in Hem geloven (Rom. 3,22; ook: Hebr. 11,6; 1 Kor. 9,16?).

■ De Traditie.

- ▶ St. Augustinus heeft deze leer duidelijk geformuleerd en zo is zij in de verdere theologie ingegaan.

De minimale inhoud van dit bovennatuurlijk geloof.

- W.b. de inhoud van dit bovennatuurlijk geloof is minstens
 - ▶ het geloof in God
 - ▶ en in beloning of straf in het hiernamaals nodig.

- *“zonder geloof is het onmogelijk aan God te behagen; wie bij God wil komen, moet geloven dat Hij bestaat en dat Hij beloont allen die Hem zoeken”* (Hebr. 11,6).

- W.b. Drievuldigheid en incarnatie zou impliciet geloof voldoende zijn.

De minimale inhoud van dit bovennatuurlijk geloof.

- Suarez onderscheidt traditioneel vier graden in uitdrukkelijk geloof, nl.:
 - ▶ a. het geloof in God die het goede beloont;
 - ▶ b. het geloof in een Middelaar;
 - ▶ c. het geloof in een middelaar die God en mens is;
 - ▶ d. het geloof in de verlossing door het lijden en de dood van de Middelaar.

De minimale inhoud van dit bovennatuurlijk geloof.

- Sommigen menen dat voor het eeuwig heil van “goede heidenen” het eerste voldoende is. Het N.T. en de kerkelijke leer schijnen echter eerder een uitdrukkelijk geloof in Christus te vragen. het geloof moet van buitenaf komen en verkondigd worden.
- Hoe het precies zit weten wij niet. Wij kunnen het best met Vaticanum II zeggen dat God hen die zonder eigen schuld zijn boodschap niet kennen, enz. “langs wegen die Hem alleen bekend zijn tot het bovennatuurlijk geloof kan brengen “ (vgl. AG 7).

Het heil in andere godsdiensten?

- Heel bijzonder de verhouding tot andere godsdiensten:
- Pius IX veroordeelt in de Syllabus van 1864:
 - ▶ “dat mensen in eender welke religie de weg naar het eeuwig heil kunnen vinden.”
- Vaticanum II is vaak verkeerd uitgelegd.
 - ▶ Vgl. Paulus VI op einde van synode in 1974 waarschuwing tegen de verwaarlozing van de inhoud. (Vgl. AG 7,21; AA 6; PO 4; DH 1-2; LG 14,24).

Vaticanium II

- Vaticanium II wil het positieve in verschillende godsdiensten onderlijnen.
 - ▶ Toch zegt het dat de heidenen vaak op dwaalwegen zijn. Het concilie suggereert nergens dat er een mogelijkheid zou zijn dat de goede elementen in andere godsdiensten het bovennatuurlijke heil kunnen geven.
 - ▶ De eventuele goede elementen in andere godsdiensten zijn hoogstens voorbereidende elementen.
 - ▶ Het concilie heeft ook hier geen ommezwaai gemaakt.

Vaticanum II

- Volgens Dei Verbum 3 bestaat deze *praeparatio evangelica* eerder in een bemoeienis van God met de mensen om hen tot het monotheïsme te brengen.
 - ▶ Deze tekst spreekt over de vaders van het O.T. en heeft het niet over de stichters van andere godsdiensten.
- Daarom onderlijnt het con. heel duidelijk het belang van de missie vgl. AG 2 (LG 14).
 - ▶ De missionarissen krijgen de aanbeveling om de eventueel goede dingen van vreemde godsdiensten te gebruiken voor het apostolaat (AG 11).
 - ▶ Dat is niets nieuws: vgl. de brief van paus Gregorius I aan de monnik Augustinus in Beda over het zegenen van heidense plaatsen.

Deel II. Het Heil in andere godsdiensten

Vaticanium II

- Naast deze fundamentele teksten heeft het concilie ook een verklaring uitgegeven over de wereldgodsdiensten.
 - ▶ Let wel in het eerste art. staat als dat de tekst zich een beperking oplegt: men wil deze godsdiensten eerder zien als het zoeken van het mensdom en het positieve benadrukken (zonder op de dwalingen te wijzen).
- “God kan langs wegen Hem bekend, mensen die zonder schuld het evangelie niet kennen, tot het geloof leiden, zonder hetwelk het onmogelijk is God te behagen.” (AG 7)
- Pausen o.a. Paulus VI hebben voortdurend gewezen op de positieve elementen in de andere godsdiensten maar hij veroordeelde ook in strengste bewoordingen de theorieën die de noodzaak van de prediking ondermijnen:
 - ▶ “Waarom zouden wij ons de moeite geven het geloof te prediken als de ene godsdienst even goed als de andere is, en waarom de goede trouw van mensen verstoren, die de Boodschap van het Evangelie niet kennen, als God hen zonder het Evangelie kan redden?”

God geeft aan alle ongelovigen in elke tijd en plaats voldoende genade om tot het heil te kunnen komen.

- CKK 1260
- Wij moeten een onderscheid maken tussen zij die schuldig ongelovig zijn omdat zij hun geloof verloochend hebben door apostasie of heresie. Zij vallen niet helemaal buiten Gods genade.
- De onschuldig ongelovigen (infideles negativi) zijn zij die het geloof nooit gehoord hebben of aan wie het niet voldoende is uiteengezet. Zoals gezegd beperken wij ons tot deze groep.
- God geeft aan alle ongelovigen (ook de infideles negativi) in elke tijd en plaats voldoende genade om tot het heil te kunnen komen. (sent. certa)

Deel II. Het Heil in andere godsdiensten

God geeft aan alle ongelovigen voldoende genade

- Alexander VIII veroordeelde in 1690 de jansenistische stelling dat Christus alleen voor de gelovigen stierf en dat Joden, heidenen enz. geen genade van Hem ontvangen.
- De H. Schrift.
 - ▶ De Schrift betuigt van de universaliteit van Gods heilswil (1 Tim. 2,4; 2 Pe. 3,9; Wijsh. 11,24v.), en de universaliteit van Christus' verlossingswerk (1 Joh. 2,2; 2 Kor. 5,15; 1 Tim. 2,6; Rom. 5,18).
- De Traditie.
 - ▶ De kerkvaders interpreteren Joh. 1,9 "het ware Licht, dat iedere mens verlicht, kwam in de wereld" als de verlichting van alle mensen, ook ongelovigen door Gods genade.

Deel II. Het Heil in andere godsdiensten

Hoe komt men tot dit bovennatuurlijk geloof?

- Het is een feit dat de wereld ook na de zondeval nooit helemaal verstoken is geweest van Gods genade-aanbod (bv. LG 2).
- Hoe komen de heidenen zonder kennis van het Christendom tot een bovennatuurlijk geloof in Christus?
- Traditioneel spreekt men van een **impliciet geloof**.
 - ▶ St. Thomas schijnt de eerste te zijn die de term “impliciet” op deze materie toepast. Hij spreekt van een impliciet geloof van eenvoudige mensen die niet alle geloofswaarheden uitdrukkelijk kennen.

Hoe komt men tot dit bovennatuurlijk geloof? (Theorieën)

- Over hoe de heidenen dan toch tot geloof kunnen komen in een gebied waar het geloof nog nooit verkondigd werd. Er zijn in de loop der tijden verschillende pogingen gedaan om dit te verklaren.
- Het aanvaarden van een **oeropenbaring** vanaf het begin van de mensheid. Dit zou m.n. van belang zijn voor de mensen die vóór Christus geleefd hebben.
- Probleem:
 - ▶ er moet een 'eindeloze' tijd overbrugd worden met welke garantie dat ze niet verloren gaat of versmelt met andere tradities. Dit is wel nauwelijks als grondslag van een bovennatuurlijk geloof te beschouwen.

Hoe komt men tot dit bovennatuurlijk geloof? (Theorieën)

- God die allen wil redden biedt aan ieder Zijn genade aan. Wordt deze aanvaard dan vindt er **een zogenaamde verheffing van het bewustzijn** plaats, zodat er bovennatuurlijk geloof is.
- Probleem:
 - ▶ dit moet bewust gebeuren, dus dat geloof moet van buitenaf komen. Geloofskennis is iets anders dan een natuurlijk instinct. Volgens de Schrift worden zij die de stem van de Vader horen en deze aanvaarden “getrokken”.

Hoe komt men tot dit bovennatuurlijk geloof? (Theorieën)

- **De zogenaamde verlichtingstheorie.**

- ▶ God zal op buitengewone wijze de rechtvaardige heidenen verlichten, zodat zij geloof ontvangen.
- ▶ St. Thomas suggereert dat God bv. een engel kan zenden aan hen die niet in contact kunnen komen met een geloofsbode of dat God hen een interne verlichting kan geven aan hen die doen wat in hun macht ligt.
- ▶ Deze weg schijnt inderdaad gebruikt te worden. Missionarissen weten van mensen die door innerlijke verlichting of een stem vernamen dat ze het heil in Christus moesten vinden.

Hoe komt men tot dit bovennatuurlijk geloof? (Theorieën)

- Anderen menen dat een **virtueel geloof, een bereidheid tot geloven** voldoende is.
- Hiertegen kan men opwerpen dat het Leergezag een vroom gevoelen van willen geloven als onvoldoende beschouwt voor de rechtvaardiging.

Hoe komt men tot dit bovennatuurlijk geloof? (Theorieën)

- Anita Röper spreekt van geloof als transcenderen van het eigen zijn (Seinsüberschreitung).
 - ▶ Dat zou reeds gegeven zijn met b.v. de bereidheid om zich voor een nobele zaak in te zetten. In deze visie zijn mensen Christenen zonder er ook maar enig besef van te hebben en zou zelfs een oprechte atheïst geloof hebben.
- **Probleem:**
 - ▶ Er is geen objectieve Openbaring, de grens tussen natuur en bovennatuur wordt uitgewist. Van een betrekking tot Christus is geen sprake. Het geloof is het aanvaarden van een waarheid die niet het opbloeien van een menselijk gegeven is. In het geloof ontdekt de mens een verhouding met God die hem zonder verdienste geschonken is.

De niet-christelijke godsdiensten en het bovennatuurlijk heil.

- Het is duidelijk uit het voorgaande dat God wil dat allen gered worden en dat Christus' verlossingsdood voor allen is.
 - ▶ CKK 1257: De Heer zelf bevestigt dat het doopsel noodzakelijk is voor het heil. Hij heeft dan ook aan zijn leerlingen bevolen het evangelie te verkondigen en alle volkeren te dopen. Het doopsel is heilsnoodzakelijk voor hen aan wie het evangelie verkondigd werd en die de mogelijkheid hebben gehad dit sacrament te vragen. De kerk kent geen ander middel dan het doopsel om de toegang tot de eeuwige gelukzaligheid te verzekeren. Daarom hoedt zij zich ervoor de zending te verwaarlozen die zij van de Heer ontvangen heeft om al wie het doopsel kan ontvangen te doen "herboren worden uit water en geest". *God heeft het heil verbonden met het sacrament van het doopsel; Hijzelf is echter niet aan zijn sacramenten gebonden.*
- Toch heeft de mens (de Kerk) een duidelijke taak bij verkondigen van de Blijde Boodschap.
- Vgl. Paulus: "Wee mij als ik het evangelie niet verkondig" (1 Kor. 9,16). Want men wordt niet zomaar gered.

De houding van de Schrift tegenover de heidenen. Het O.T. .

- In het O.T. werd God gezien als een macht die regeert over heel de wereld. Het O.T. spreekt eerder over heidense volkeren (goyim) dan heidenen. Hun goden zijn waardeloos.
 - ▶ Jes. 41,24: “Zelf zijt gij minder dan niets en uw werken zijn nul”.
 - ▶ Volgens het O.T. staat de mens voortdurend bloot aan de verleiding om zich een God naar eigen beeld te maken.
 - 1 Kon. 19: Elia: God is niet te identificeren met natuurverschijnselen.
 - Gen. 1: de sterren zijn lampen... en dus geen goden.
 - De slang uit Gen. 3 schijnt een symbool te zijn van het heidendom in Kanaän, dat de slang als vruchtbaarheidssymbool vereerde.
 - ▶ Wijsh. 13: stelt zich de vraag waarom de heidenen schepselen vereren i.p.v. de Schepper zelf.
 - ▶ afwijzing van heidense godsdiensten in 1 Kon 11 tegen cultuurpolitiek van koning Salomo.
 - ▶ 1 Makk. 1,47 godsdienstpolitiek van koning Antiochus veroordeeld.

Het O.T. (2).

- Een tweede factor van veroordeling waren de immorele praktijken verbonden met de heidense cultus, zoals sacrale prostitutie (Num. 25,1-19; Hos. 9,10; Deut. 18,9; Lev. 18,3).
- De drie landbouwfeesten: Pasen, Pinksteren en het oogstdankfeest, evenals het laten staan van het laatste graan voor de geesten van het veld zijn waarschijnlijk oude bijgelovige gebruiken die later in Israël een nieuwe betekenis kregen.
- In het O.T. gaat het eigenlijk alleen maar om de veroordeling van toen bestaande religies uit de buurt, en die waren m.n. animistisch.

Het O.T. (3).

- Nergens is er uiteraard een veroordeling van de hogere “godsdiensten” zoals hindoeïsme en boeddhisme.
 - ▶ De verhalen in Gen. over de zondvloed en de toren van Babel schijnen te zeggen dat de mensheid bij culturele en religieuze vooruitgang zich makkelijk van God afwendt.
- Als het verhaal van de zondeval, naast een beschrijving van de eerste zonde van onze eerste voorouders ook slaat op wat in het menselijk leven in het algemeen gebeurt dan mag men verwachten dat een godsdienst die louter aan menselijk initiatief ontspringt en in zijn grondkeuze miljoenen meesleurt eerder van God zal verwijderen.

Het O.T. (4).

- Naast deze harde afwijzing van het heidendom in het O.T. vinden wij ook een noot van medelijden:
 - “En als gij uw ogen naar de hemel heft en daar de zon, de maan, de sterren of een ander hemellichaam ziet, laat u dan niet verleiden om voor hen neer te buigen en hen te vereren. Jahweh uw God heeft hen toebedeeld aan de andere volken onder de hemel.” (Dt. 4,19)
- Alle volkeren hebben een eigen engel (Dan. 10,13). Zij vallen onder Gods voorzienigheid die aan allen de mogelijkheid biedt om hun eigen leven te herzien (Wijsh. 11,23).
- Morele volmaaktheid is ook bij de heidenen mogelijk. De profeten richten zich meer tegen de morele afwijkingen dan tegen hun godsdienstig leven (Jes. 13-21; Jer. 46-51; Amos 1-2).
- Hierbij blijft wel de veroordeling staan van de verering van de natuurkrachten (Ps. 95,5). En de volkeren zijn niet te verontschuldigen als zij de Schepper van het heelal niet kennen (Wijsh. 13,5-9).

Het O.T. (5).

- Het O.T. zegt nergens dat God andere godsdiensten heeft ingesteld als middel tot heil.
 - ▶ Uitdrukkelijk wordt gezegd: dat zij het heil slechts zullen verwerven door naar hun Schepper op te zien en de Heilige van Israël te aanschouwen, en de altaren en heilige voorwerpen die ze zelf maakten te verlaten (Jes. 17,7-8).

Het N.T.

- In het N.T. vinden wij een ander perspectief: hier worden de heidenen niet langer als marginaal beschouwd. God zond zijn Zoon om de wereld te verlossen (Joh. 3,16). Het Christendom bestaat in een pluralistische wereld.
- Het beeld van de heidense godsdiensten in Bijbel is niet positief:
 - ▶ men moet niet met veel woorden bidden zoals de heidenen (Mt. 6,7), die de dingen van de wereld zoeken (Mt. 6,32).
 - ▶ velen zijn geroepen maar weinigen uitverkoren. Dit geldt ook voor de heidenen (Mt. 22,7).
 - ▶ geloof en doopsel zijn absoluut nodig om gered te worden (Mt. 28,18-20, Joh. 3,5).

Het N.T. en Jezus zelf

- Jezus' prediking vraagt bekering, μετανοια: een grondige verandering van denken en van instelling.
 - ▶ “Zo heeft God ook aan de heidenen de metanoia ten leven geschonken”; bij de bekering van Cornelius (Hand. 11,18v).
- Jezus roept de mensen op en plaatst hen voor een keuze. Het Griekse καλειν betekent “oproepen tot iets nieuws”.
 - ▶ De keuze van de mensen is van groot belang: de één wordt meegenomen, de ander blijft achter (Mt. 24,40). In Hem geloven is van het duister in het licht komen. Het overtreft alle menselijke verhoudingen (Lk. 17,34).
- Men wordt een vreemdeling (vgl. 1 Pet. 1,1v). De Christenen worden ἅγιοι of afgescheidenen genoemd (bv. Hebr. 11,13; Fil. 3,20).

Het N.T. . Paulus. in de Handelingen

- Paulus noemt zichzelf de leraar van de heidenen in geloof en waarheid (1 Tim. 2,7).

Het N.T. Paulus te Lystra. (Hand. 14,8-20)

- Te Lystra genas Paulus een man wiens benen verlamd waren en van hij hij bemerkte dat hij het geloof bezat. Daarop worden Paulus en Barnabas voor Hermes en Zeus gehouden. Paulus reageert ontzet... zij moeten zich bekeren van hun goden die niets zijn tot de levende God die hemel en aarde gemaakt heeft (14,15).
- Paulus wijst de hele hellenistische godenwereld af. Hij voegt eraan toe:
 - ▶ “In voorbije tijden liet Hij (God) alle volken hun gang gaan, maar Hij heeft niet nagelaten getuigenis van zichzelf te geven door het schenken van weldaden. Vanuit de hemel schonk Hij u immers regen en vruchtbare jaargetijden en verblijdde Hij u met overvloed van voedsel”. (14,16-17).

Het N.T. Paulus te Lystra. (Hand. 14,8-20)

- Terwijl hij de Griekse godenwereld verwerpt, graaft Paulus dieper op filosofisch-ethisch terrein: hij beschouwt God als Schepper en Voorzienigheid.
 - ▶ Blijkbaar ligt daar de aansluiting voor de Openbaring! Bij dit godsbegrip en de daaraan beantwoordende religieuze houding van dankbaarheid en vertrouwvolle verwachting.
 - ▶ Blijkbaar moeten de volkeren terugkeren op hun wegen die zij op godsdienstig vlak hebben afgelegd om tot de zuivere en ware opvatting over God te komen.
- Deze opvatting over God is een mogelijke dimensie van het menselijk denken en wordt door de prediking gerealiseerd.

Het N.T. Paulus te Lystra. (Hand. 14,8-20)

- Indien deze interpretatie juist is dan hebben wij een waardevolle aanwijzing voor de oplossing van ons probleem
 - ▶ **nl. niet de afzonderlijke, concrete godsdiensten hebben waarde voor het heil (integendeel, veelal zal een verlaten van dwalingen noodzakelijk zijn),**
 - ▶ **maar een zuiver inzicht in de goedheid van de ene God, met de bereidheid op God te vertrouwen en zijn boodschap te aanvaarden.**

Het N.T. Paulus op de Areopaag (Athene). (Hand. 17)

- “(God) is immers niet ver van ieder van ons, Want door Hem hebben wij het leven, het bewegen en het zijn; zoals sommigen van uw eigen dichters hebben gezegd: Want wij zijn van zijn geslacht.”
(Hand. 17,28-29)
- Paulus zegt dat hij de God verkondigt die de Atheners vereren zonder Hem te kennen.
 - ▶ Vermoedelijk maakt hij van de waarschijnlijke meervoud van deze inscriptie enkelvoud. (Hij verbetert onmiddellijk naar monotheïsme)
 - ▶ Hij corrigeert het verder door te zeggen dat God niet in tempels woont en niet door mensenhanden bediend wordt. God rekent hen de eeuwen van onwetendheid niet aan, maar eist nu dat zij zich bekeren.
 - ▶ Paulus duidt hier aan dat concrete religies onjuist zijn en een produkt van onwetendheid. Hij duidt aan dat een natuurlijke godsdienst niet meer dan een tastend zoeken naar de waarheid kan zijn.

Het N.T. Paulus en de opstand van de edelsmeden

- De opstand in Efese o.l.v. een zekere Demetrius was een reactie op Paulus' afwijzing van afgodsbeelden (i.c. Artemis). (Hand. 19,26-27)
- Mogelijk heeft Paulus later de accommodatie aan de gedachtenwereld van de Grieken zoals op de Areopaag bewust opgegeven om te insisteren op de dwaasheid van het kruis. (vgl. 1 Kor. 1,17)
 - ▶ Voor Paulus was de Griekse religie een demonencultus (1 Kor. 10,14.20).
 - ▶ De neiging om eraan deel te nemen vloeit voort uit een demonisch instinct (12,2).
 - ▶ De mensen die eraan meedoen zijn een prooi van de duivel (Ef. 2,21; Kol 2,15).

Het N.T. Paulus. Rom. 2,14-15.26.

- *“Wanneer de heidenen die de wet niet hebben, uit zichzelf doen wat de wet verlangt, zijn zij zichzelf tot weet, al bezitten zij de wet dan niet. Door hun daden tonen zij dat de wet in hun hart geschreven staat, waarbij komt het getuigenis van hun geweten... . Als een heiden de voorschriften van de wet onderhoudt, zal die heiden voor God gelden als was hij besneden.”*
- ▶ De moderne exegese meent de betekenis van deze tekst is dat noch de wet, noch de natuurwet door eigen kracht de mens kunnen redden.
- ▶ Paulus zegt dat de heidenen even goed als de Joden vol vertrouwen op een gunstige uitslag kunnen wachten indien zij uit zichzelf doen wat de Wet van Mozes voorschrijft.
 - Let wel het gaat hier niet om een minimalistische interpretatie, van af en toe iets goeds doen.
 - Het veronderstelt een leven volgens de natuurwet.

Het N.T. Paulus. Rom. 2,14-15.26 (2).

- Paulus zegt hier niet hoe de heidenen de wet vervullen. Uit Rom. blijkt dat het heil niet afhankelijk is van de menselijke inspanningen. Slechts dank zij de hulp van Gods genade is dat mogelijk.

- In Rom. 1,19 verwijt Paulus hen blindheid en onwetendheid.
 - ▶ Het betekent niet noodzakelijk een totale onwetendheid over God,
 - ▶ maar een door eigen schuld ontstaan gebrek aan kennis van Gods bedoelingen, de afwezigheid van een intieme verhouding met God en van liefde en gebed.
 - ▶ In plaats ervan komen heidense afgoderij en morele afwijkingen.

Het N.T. Paulus. Rom. 10,10v.

- Volgens Rom. 10,10v is de prediking van het Evangelie een absolute voorwaarde voor het ontstaan van geloof in God en in Jezus, het geloof dat de grondslag is van het Heil, voor Joden en heidenen (Rom. 1,16).
- Blijkbaar is er een zekere beperking van de heilsmogelijkheid in zoverre dat het verwerven van het geloof (bijzondere gevallen daargelaten) van een menselijk werktuig afhankelijk nl. van de geloofsboode.
- Het belang hiervan kan niet overtrokken worden! Vgl. ook de zending van de leerlingen door Christus.

Het N.T.: Hebr. 11,6

- Hebr. 11,6 geeft ook aan waarin het geloof moet bestaan: **nl. geloof dat God bestaat en dat Hij hen die Hem zoeken hun loon zal geven.**
 - ▶ “en zonder het geloof is het onmogelijk aan God te behagen; wie bij God wil komen, moet geloven dat Hij bestaat en dat Hij beloont allen die Hem zoeken”
- Dit geloof krijgt later een preciese inhoud als de heidenen het geheim van God leren kennen. Het bestaat nl. in de zaligheid die wij hopen te bereiken.
- Blijkbaar is het geloof een bovennatuurlijke gave, die een discontinuïteit vertoont met een nobele, maar zuiver natuurlijke levensbeschouwing.

Het N.T.: Ap. 2,13

- Ap. 2,13: *“Ik weet waar gij woont, daar waar de troon van Satan staat”*.
 - ▶ Dit slaat waarschijnlijk op de tempel van Augustus en Roma te Pergamon.
 - ▶ Wij -modernen- zijn wellicht geneigd om deze cultus te waarderen, Johannes zegt dat de Satan hier aan het werk is.
- In het N.T. vinden wij ook nog Christus' zorg voor de zondaars.
 - ▶ Nergens is er een tekst dat mensen door het praktiseren van hun eigen religie gered worden.
 - ▶ Het N.T. wijst eerder de verschillend godsdiensten af en eist bekering en leert ons zeer bezorgd te zijn omwille van ons eeuwig heil.

Athanasius (De incarn. Verbi 46v) heeft het over de Grieks-Romeinse godsdienst als over demonencultus.

Over noodzaak van doopsel is al genoeg gezegd.

- De opdracht van de Kerk tot missie blijkt duidelijk uit de opdracht van de Heer (Mt. 28,19v). Heel het werk van Christus is missionair.
- Vanaf de oudheid heeft de Kerk aan missie gedaan, vanaf Pinksteren, denken wij aan Paulus enz. .
- Wij gaan hier geen teksten opsommen uit Schrift, Traditie, leergezag of van Vat. II ... te veel. CKK 846-8

De hele waaier van animisme.

- Het animisme is het geheel van religieuze houdingen die in materiële dingen geheimzinnige krachten of geesten zien, waarbij men aantreft: geloof in het voortleven na de dood, voorouderverering alsmede vormen van gebed en offer.
- Het kan waardevolle elementen omvatten maar ook gemakkelijk ontaarden tot immorele vormen van menselijk gedrag.
- Waar een vrij zuiver animisme heerst is bekering meestal niet moeilijk. Zij het dat het eeuwen kan duren voor alle resten in een volk verdwenen zijn.

De hele waaier van animisme.(2)

- Heilswaarde van het animisme?
- Het is een projectie van de menselijke ervaring op de buitenwereld. Is de voedingsbodem van alle godsdiensten. Het blijft echter zelf geheel binnen het natuurlijke kader.
- “Inzoverre echter gebed, nederigheid, verlangen, hoop binnen het kader van het animisme een uitdrukking van persoonlijke godsdienstigheid zijn kan God zijn genade aan de mensen geven naar aanleiding van en a.h.w. aanknopend bij enkele animistische grondhoudingen. Dit zo stellen is echter iets heel anders dan zeggen dat de niet-Christen door de gewone praxis van zijn animisme het heil verwerft.”

Het hindoeïsme.

- Het hindoeïsme is een complex van godsdienstige opvattingen van het land rond de Indus. Deze opvattingen zijn zich gaan vormen sedert -1500.
 - ▶ Aanvankelijk bestond er een bloeiend en weelderig animisme, waarin de god Prajapati van het vedische pantheon als hoogste persoonlijke god werd gezien.
 - ▶ Het hele denken liep uit op een monisme.
 - Dit was en is een tragedie met onoverzienbare gevolgen”
 - men wendde zich tot een onpersoonlijk principe te wenden.
 - De innerlijke wereld van de mens wordt het goddelijke, waardoor de zichtbare wereld, de maatschappij en de geschiedenis aan belang verliezen.
 - Ook het individuele verliest zijn waarde en
 - het materiële wordt een illusie.

Het hindoeïsme.

- Binnen dit geheel wordt de menswording van God, genade en waarheid in de individuele persoon van een verlosser zinloos en als grof materialisme gezien.
- Verlossing wordt een subjectief gebeuren dat te bereiken is door:
 - ▶ de wijsheid te beoefenen, het beschouwen van het eigen ik (vedantische visie)
 - ▶ het verrichten van bepaalde riten (volgens Mimasma)
 - ▶ bepaalde oefeningen zoals Yoga.
- Wij vinden nergens het erkennen van eigen ontoereikendheid, zonder welke er geen weg naar Christus is.

Het hindoeïsme.

- De wet van het karma is zo sterk dat geen God er iets aan kan doen. Daarom: de hoogste deugd is je zonder voorbehoud assimileren met de rol die je bij je geboorte is toebedeeld.
- Er is voor hen geen wezenlijk onderscheid tussen mens en dier.
- Vrijwel alle Indische religies verwaarlozen elke vorm van psychologische beschouwing.
 - ▶ immers de leer van het Karma, gebaseerd op het geloof in de reïncarnatie is niet van psychologische aard.
 - ▶ alles wat je overkomt is te wijten aan wat in het verleden met je gebeurde.
 - ▶ je daden nu hebben invloed op de toekomst.
 - ▶ lijden is het gevolg van verkeerde daden in het verleden, daardoor wordt ieder persoonlijk initiatief tot een minimum herleid.

Het hindoeïsme.

- Het kastesysteem is een belemmering voor de liefde.
- In oosten bestaat er nergens een opvatting van een mensheid die vooruitgang maakt.
 - ▶ Alles is een herhaling. Vooruitgang, de mogelijkheid tot verbetering komt alleen voor in Joods-Christelijke traditie.
 - ▶ In andere opvattingen, zoals leer van Krishna en avatara is er, volgens specialisten als M. Klostermeier, geen spoor van enig element dat ook maar een voorbereiding op Christus kan zijn.
 - Met Krishna doet men wat men wil, Christus eist de hele mens op. Het egoïsme van Krishna sluit vrijwel zeker de weg naar Christus af.
- Het is blijkbaar zo dat verkeerde eerste opties het voor een mens haast onmogelijk kunnen maken om Christus nog te vinden.
- Opmerking: de dingen voor India zijn toepasbaar op Japan als men yoga en hindoe vervangt door respectievelijk zen en sjintoïsme.

Het boeddhisme.

- Het boeddhisme (Shintoïsme) vormt zeker geen eenheid. Het is een religie die onder vele vormen voorkomt.
- Gebaseerd op vier waarheden:
 - ▶ alles is lijden
 - ▶ de oorzaak van het lijden is dorst (= verlangen)
 - ▶ het uitblussen van deze dorst neemt het lijden weg
 - ▶ door een ascese in acht stappen kunnen wij die toestand zonder verlangens bereiken. (de eerste 7 liggen op ethisch vlak).

Het boeddhisme.

- Volgens de school van Hinayama (het meest originele boeddhisme) zijn de verschijnselen wel, maar de ziel of het ik niet werkelijk.
 - ▶ Dit leidt tot ontbinding van de mens.
 - ▶ Het **einddoel van de wereld** voor Christenen zal komen bij de komst van het rijk Gods bij de opstanding.
 - ▶ Voor de boeddhist in het Nirwana: het niets.
 - ▶ Voor het boeddhisme heeft **wereld** geen enkele waarde.
 - ▶ Voor Christenen is de wereld geschapen en fundamenteel goed, het “neen” tegen de wereld is alleen een neen tegenover de wereld in zover die gevallen is.
 - ▶ Voor de boeddhist is de **wereld in zijn wezen** verkeerd, kortom mens, waarheid, geschiedenis zijn waardeloos.
 - ▶ Voor de Christen staat de mens onder de erfzonde en kan hij ook zelf zondigen.
- Voor de boeddhist is de mens gebonden aan het levenswiel.

Het boeddhisme.

- De boeddhistische welwillendheid en vredelievendheid blijven staan op het vlak van medelijden met de ander zonder uit te gaan naar de persoon van de ander en liefde te worden.
 - ▶ Dit leidt tot de uitholling van eigen ik en kritiek op het Christendom omdat het in hun ogen teveel belang hecht aan de mens.
 - ▶ Iets positiever staat de Japanse Amida richting.
 - ▶ Kortom het boeddhisme heeft nauwelijks iets gemeen met het Christendom. Door hun foute metafysica wordt het zeer moeilijk om mensen bij God te brengen.

De Chinese godsdienst en beschaving.

- Vanaf begin van hun geschiedenis waren de Chinezen een volk van landbouwers met een animistische godsdienst.
- Centraal erin stond de verering van de hemelheer en de voorouders.
 - ▶ Zij hadden weinig belangstelling voor de toekomst en putten hun gedragsregels uit overleveringen.
 - ▶ Godsdienst werd een dorpsgodsdienst of ook wel een godsdienst binnen de feodale structuren.

De Chinese godsdienst en beschaving.

- Langs drie wegen hebben zij het animisme achter zich gelaten:
 - ▶ **Lao Tse** (volgens traditie van -604 -517): aanvaardde een ondefiniëerbaar principe als oorsprong van het heelal. Een oorsprong waaruit als het ware spontaan alle dingen voortkomen. Deze oorsprong is een wereldwet waaraan alles zich moet conformeren.
 - ▶ **Confucius** (ca -551-479): benadrukte de menselijke waarden in de maatschappij. Hij gaf een systematische gedragscode. Hij aanvaardde wel een goddelijk bestuur van het heelal, maar had geen aandacht voor godsdienstige vragen. Volgens hem leven wij in een enorme rijkdom van sacrale relaties, het ontkenst het bovennatuurlijke en vergeet dat wij in deze relaties op God mogen rekenen.
 - ▶ Het **materialistisch boeddhisme** onder de Han-dynastie (-206 -+220) kende een groot belang toe aan de maatschappelijke ordening.

- Alhoewel het een bewonderenswaardige ethische code is, is er toch nergens een spoor van bovennatuurlijk geloof.

Islam

- Enerzijds heeft de Islam een duidelijke theologie en een redelijk zuivere godsopvatting, daarbij zijn veel elementen aan het Christendom en Jodendom ontleend.
- Anderzijds is het een sociaal religieus systeem dat zich gemakkelijk tegen het Christendom opstelt.
- Zijn fundamentele waarheid is de these van een radicale discontinuïteit tussen God en de materiële wereld. Dit leidt tot een typische visie op het menselijk leven en sterk fatalisme.
 - ▶ Auteurs als J. Maritain en L. Massignon hebben zich afgevraagd of de aan de H. Schrift ontleende openbaringsgegevens niet voldoende zijn om een bovennatuurlijk geloof in Christus mogelijk te maken.
 - ▶ De Islam ontkent echter de persoonlijke liefde van God, Zijn vaderschap. Het ontkent de godheid van Christus, de Drieëenheid, het zoenoffer van Christus.

Er is steeds een voorbereiding nodig.

- Voor het Christendom is een zekere voorbereiding nodig, zeker als een volk Christen wil worden.
- De geschiedenis van de missie leert:
 - ▶ dat vanuit het **animisme**, waarin nog redelijk pure elementen van natuurreligie zitten, een bekering tot het Christendom relatief gemakkelijk is.
 - ▶ dat waar een volk een eigen metafysica ontwikkeld heeft met eigen mens-en godsbeeld het zeer moeilijk wordt om mensen te bekeren. Zoals in het hindoeïsme, boeddhisme, taoïsme.
 - ▶ Misschien brengt de westerse techniek en levenswijze hierin verandering en baant het een mogelijk weg.

Het verschil tussen het oosten en het westen.

- De Christen leeft vanuit een verbond met God.
- gevolg: een dynamisme: de geschiedenis krijgt een belangrijke plaats, de geschiedenis wordt een geschiedenis van het heil.
 - ▶ In het hindoeïsme en boeddhisme daarentegen wordt de mens volledig gecontroleerd en bepaald door de natuur.
 - ▶ De Christen wil natuur onderwerpen.
- De Openbaring in Israël komt van buiten: nl. het is een boodschap van God waaraan men zich dient te onderwerpen.
 - ▶ Boeddhisme: illuminatie van boedda komt enkel uit hem persoonlijk.
- gevolg: een bekeerling komt in een nieuwe culturele sfeer.
- Voor Christendom was de weg geëffend in de Grieks-Romeinse wereld van de eerste eeuwen.

Christen-woorden betekent steeds een breuk.

- Christen-woorden is steeds een breuk (1 Thes. 1,9;); “de tijd is vervuld” (Mk. 1,15). De Christen is een vreemdeling in deze wereld (1 Pe. 1,1; 2,11, e.a.).
- Dit blijkt ook uit de kerkvaders.
 - ▶ Clemens Romanus (ad 1 Cor.), Polycarpus (Phil. opening), Tertullianus (Ap. 1,1), Diognetesbrief (II,1), Clemens van Alexandrië (Paedagogus), Augustinus (De doctr. Christ. 24), Cyprianus (De mort.).
 - ▶ Immers een heleboel dingen moet men afkeuren en pertinent afwijzen. De Christen is iemand die door zijn levenswijze aanstoot geeft.
 - ▶ Hier is het heel moeilijk om uit te roepen van Tertullianus: “*o testimonium animae naturaliter Christianae!*” (O getuigenis van de ziel die van nature Christen is) (Apol. 17,6).

Slotoverweging.

- Wij staan hier voor een deel voor een mysterie van God:
 - ▶ “O Onpeilbare rijkdom van Gods wijsheid en kennis! Hoe ondoorgrondelijk zijn zijn beslissingen, hoe onnaspeurlijk zijn wegen! Wie kent de gedachte des Heren? Wie is zijn raadsman geweest? Wie kan vergoeding eisen voor wat hij God heeft gegeven? Want uit Hem en door Hem en voor Hem zijn alle dingen. Hem zij de glorie in eeuwigheid! Amen” (Rom. 11,33-36).

De Christenen van Kyushu

- Opmerking. Een van de wonderlijke geschiedenissen van de missie is de terugvinding van de groep verborgen Christenen te Kyushu (Japan).
- In 1637-38 werden de Christenen volledig onderdrukt. Op 5 juli 1639 werden alle handelsbetrekkingen met Japan verbroken.
- Op 17 maart 1865 ontdekte Bernard-Thadée Petitjean pr. (MEP) in Oura (Nagasaki) de eerste groep van oud-Christenen. In 1867-73 weer in Kerk.
- [Hij wordt herkend a.h.v.: Maria, Eucharistie, celibaat en band met Rome.]

Einde

